

ДИСЛЕКСІЯ (від грец. *dys* – розлад, *lexia* – мовлення) – часткове специфічне порушення процесу читання, яке найчастіше спостерігається в структурі складних мовленнєвих і нервово-психічних розладів внаслідок недорозвитку вищих психічних функцій, затримки в розвитку латералізації функцій головного мозку, спадкових факторів.

Д., або Д. розвитку, еволюційна Д., характеризується наявністю стійких повторюваних помилок: а) змішування звуків за типом заміन, переважно близьких за акустико-артикуляційними ознаками; б) труднощі злиття звуків у склади й слова; в) спотворення звуко-складової структури слів; г) порушення розуміння прочитаного; д) аграматизми.

Виділяють наступні види Д.: аграматична Д., мнестична Д., оптична Д., семантична Д., тактильна Д., фонематична Д.

Аграматична Д. виникає внаслідок порушення граматичної будови мовлення, зокрема недостатньо сформованих морфологічних і синтаксичних узагальнень, та проявляється у вигляді неправильного вживання граматичних категорій роду, числа, відмінку, часу тощо.

Мнестична Д. характеризується порушенням засвоєння всіх літер. Наявні при цьому недиференційовані заміни графем обумовлені втратою зв'язку в діаді «звук-буква» через зниження вербальної пам'яті.

Оптична Д. полягає у порушенні відтворення літер за їхніми оптичними ознаками через деяку фрагментарність зорового та оптико-просторового гнозису, спотвореність зорового аналізу та синтезу.

Семантична Д. найчастіше зустрічається при поскладовому та глобальному прочитуванні слів (речень, тексту) і, незважаючи на технічно правильне читання, проявляється у порушенні розуміння прочитаного через труднощі при звуко-складовому синтезі та недиференційованості уявлень про внутрішньосинтаксичні зв'язки.

Тактильна Д. відзначається порушенням диференціювання літер абетки Брайля, що тактильно сприймаються сліпими дітьми. За цієї форми Д. графема сприймаються ніби ізольовано одна від одної.

Фонематична Д. обумовлена порушенням відтворення фонем за їх акустико-артикуляційними ознаками через недорозвиток фонематичного сприймання (заміни букв) або функцій фонематичного аналізу (побуквене читання, спотворення звуко-складової структури слова).

Див. також Алексія.

Лит.: 1. Данілавічюте Е. А. Діагностика стану сформованості складових мовленнєвої діяльності, що зумовлюють оволодіння навичок читання // Теорія і практика сучасної логопедії : зб. наук. пр. – Вип. 3. – К. : Актуальна освіта, 2006. – С. 119-135. 2. Ільяна В. М. Корекція дислексій в учнів молодших класів спеціальних шкіл для дітей з тяжкими порушеннями мовлення : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03 / НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. – К., 2010. – 20 с.

Ю. В. Рібцун